

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законів
України щодо покращення правових умов для діяльності органів
самоорганізації населення”

1. Цілі та завдання законопроекту

Ціллю законопроекту є покращення правових умов для діяльності органів самоорганізації населення задля створення сприятливого середовища для розбудови демократичного врядування в територіальних громадах через залучення населення до вирішення окремих питань місцевого значення.

Основними завданнями законопроекту є спрощення процедури створення органів самоорганізації населення, уточнення їх повноважень і території діяльності, розмежування строку повноважень органів самоорганізації населення та строку повноважень їх персонального складу, уточнення порядку взаємодії із органами місцевого самоврядування, порядку та підстав припинення органів самоорганізації населення, а також їх персонального складу.

2. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

Законопроект розроблено на виконання п. 6.1 Дорожньої карти з питань функціонування демократичних інституцій, яка затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 р. № 475-р “Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 “Основи процесу вступу до ЄС”.

У лютому 2026 року були опубліковані критерії за ширшим обсягом кластерів для забезпечення переговорного процесу про вступ України до ЄС, за яким виконання Дорожньої карти з питань функціонування демократичних інституцій, у тому числі пункту 6.1, було визначено як попередній проміжний критерій для вступу України до ЄС в контексті посилення інституційної спроможності демократії.

Крім цього, покращення правових умов для діяльності органів самоорганізації населення є одним із важливих кроків забезпечення реформи децентралізації, який передбачений Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р.

За оцінкою міжнародних партнерів, реформа децентралізації - одна із найбільш ефективних в Україні, оскільки, серед іншого, дозволила територіальним громадами реально впливати на життя мешканців та забезпечувати довгостроковий розвиток території. Забезпечення належних умов для функціонування органів самоорганізації населення є невід’ємним елементом подальшого зміцнення територіальних громад шляхом усунення бюрократичних перешкод та складнощів, що заважають ефективному залученню мешканців громади до вирішення питань

місцевого значення власними зусиллями.

Попри триваючий режим воєнного стану у зв'язку із російською агресією проти України, реформа децентралізації має продовжуватись задля забезпечення вступу України в ЄС та формування сталої основи для повоєнної відбудови. У свою чергу, ефективно функціонуючі органи самоорганізації населення можуть стати однією з ключових ланок для відновлення територіальних громад після завершення війни та деокупації територій.

Таким чином, Україна зацікавлена в якнайширшій практиці утворення органів самоорганізації населення, які реально будуть долучатись до вирішення питань місцевого значення та забезпечувати плідну взаємодію із органами місцевого самоврядування шляхом просування точкових потреб відповідних територіальних громад.

Однак, на сьогоднішній день, мешканці стикаються із суттєвими труднощами в утворенні та ефективному функціонуванні органів самоорганізації населення.

Чинні законодавчі положення потребують суттєвої деталізації та уточнення, що надасть органам самоорганізації чіткий орієнтир порядку їх створення та реалізації повноважень, розуміння принципів взаємодії із органами місцевого самоврядування та іншими органами самоорганізації населення, а також основ здійснення внутрішнього фінансового контролю й підстав припинення як діяльності самого органу самоорганізації населення, так і повноважень окремих його членів.

Зважаючи на обсяг необхідних змін, наявна необхідність в комплексному оновленні законодавства шляхом прийняття Закону України “Про органи самоорганізації населення” в новій редакції.

3. Основні положення законопроекту

Пропонована оновлена редакція Закону України “Про органи самоорганізації населення” передбачає такі основні положення:

- узгодження територіальних рівнів органів самоорганізації населення із проведеною в Україні адміністративною реформою;
- унормування порядку проведення зборів та визначення вичерпного переліку процедурних підстав для відмови в наданні дозволу на створення органу самоорганізації населення;
- запровадження більш гнучкої процедури обрання персонального складу органу самоорганізації населення, а саме впровадження принципу відносної більшості та надання права вибору щодо проведення відкритого або таємного голосування;
- уточнення критеріїв для реалізації права обирати та бути обраними до персонального складу органу самоорганізації населення;
- закріплення договірної механізми взаємодії та наділення органу самоорганізації населення самоврядними повноваженнями виконавчих органів

місцевих рад;

- уточнення повноважень органів самоорганізації населення;
- посилення публічності та відкритості органів самоорганізації населення, а також впровадження внутрішнього контролю через обов'язкове утворення ревізійної комісії;
- визначення граничного строку повноважень персонального складу органу самоорганізації населення, закінчення якого не зумовлює припинення діяльності такого органу самоорганізації населення.

4. Правові аспекти

Основними актами законодавства у даній сфері правовідносин є Конституція України, Закони України “Про органи самоорганізації населення”, “Про місцеве самоврядування в Україні”.

Прийняття законопроекту передбачає втрату чинності Закону України “Про органи самоорганізації населення” № 2625-III від 11 липня 2001 року, який замінить пропонуваній законопроект.

Додатково будуть внесені окремі точкові зміни в Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні”, Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань” та Закон України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” задля уникнення дублювання законодавчих положень, усунення суперечностей та практичного забезпечення реалізації окремих положень законопроекту.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Законопроект може призвести до утворення додаткових органів самоорганізації населення в регіонах, деякі з яких можуть бути наділені окремими самоврядними повноваженнями виконавчих органів місцевих рад. На їх реалізацію будуть передаватись кошти з місцевого бюджету відповідно до договору, укладеного із органом місцевого самоврядування. Тобто буде здійснюватися передача лише тих коштів, які передбачені в місцевому бюджеті на реалізацію відповідних самоврядних повноважень.

У зв'язку із цим, реалізація положень законопроекту не потребує додаткових видатків з Державного бюджету України та місцевих бюджетів.

6. Позиція заінтересованих сторін

Законопроект розроблений з широким залученням народних депутатів України, представників різних Міністерств України, органів самоорганізації населення та органів місцевого самоврядування, експертного неурядового середовища, а тому передбачає врегулювання основних проблем, з якими

стикаються всі зацікавлені сторони в процесі утворення, функціонування та припинення органів самоорганізації населення.

7. Оцінка відповідності

Законопроект спрямований на виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції відповідно до п. 6.1 Дорожньої карти з питань функціонування демократичних інституцій, яка затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 р. № 475-р “Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 “Основи процесу вступу до ЄС”.

8. Прогноз очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків законопроекту після його прийняття

Законопроект сприятиме поширенню практики утворення органів самоорганізації населення задля участі мешканців у житті територіальної громади шляхом вирішення питань місцевого значення на території діяльності такого органу. Це в свою чергу дозволить органам місцевого самоврядування спрямувати свою діяльність на вирішення більш комплексних питань територіальної громади.

Народні депутати України

